KADER

Orgaan voor functionarissen van het Humanistisch Verbond

4e JAARGANG - MEI-JUNI 1961 NR. 3

INHOUD

DE GEMEENSCHAP

Pasen ('n nabeschouwing) 49
„Ik ben geroyeerd" 50
Verzoek om voorzichtigheid 50
Mogelijkheden en moeilijkheden van een kleine gemeenschap 51
Het goede voorbeeld 53
Contact met onze Oosterburen 53
Belangstelling voor internationale vraagstukken 54
Zorg ervoor, dat u op de hoogte blijft 54
Stemmen van lezers 55

GEESTELIJKE VERZORGING

Plaatselijke geestelijke verzorging 57
Maatschappelijk werk en geestelijke verzorging 60
Leeuwenkuil-ervaringen van Daniël 65
Plotselinge leden-aanwas 65

DE STEMVORK

De humanistische gespreksgroep 66
Boekennieuws 67

KADER

ORGAAN VAN HET
HUMANISTISCH VERBOND
INHOUDENDE

I DE GEMEENSCHAP

RUBRIEK VOOR DE GEMEENSCHAPSFUNCTIONARISSEN
REDACTIE: TH. W. POLET, EMMALAAN 16, SOESTDIJK, TELEFOON 02955-2508

II GEESTELIJKE VERZORGING

RUBRIEK VOOR DE GEESTELIJKE RAADSLIEDEN EN HUN MEDEWERKERS
REDACTIE: MEVR. D. HEROMA-MEILINK, PLESMANSINGEL 6, AMSTELVEEN, TEL. 02964—4322

III DE STEMVORK

RUBRIEK VOOR DE SPREKERS
REDACTIE: W. C. KOPPENBERG, MINERVALAAN 66 I, AMSTERDAM-Z., TELEFOON 020—718531

ADMINISTRATIE: OUDEGRACHT 152, UTRECHT, TELEFOON 030—10163

PASEN ('n nabeschouwing)

Vanwege de Wereldomroep werd mij enkele dagen voor de Pasen gevraagd om als humanist, zoals dat dan heet, aan een gesprek deel te nemen over de Paasgedachte. Een roomse en een protestantse vertegenwoordiger waren bereid gevonden. Zo'n vraag verrast altijd wel 'n beetje; aanvankelijk denk je geen zinnig woord over zo'n zaak te kunnen zeggen, maar we zitten blijkbaar voller met redeneringen dan we denken en tenslotte komt er toch wel een gedachtengang uit.

Uiteraard ontgaat ons de traditionele zin die het christendom aan het paasfeest verbindt: de mens gered door Christus' dood en opstanding — zoals Van Ruler zegt: pas daardoor staan wij op een reële grond. Met ieders welnemen: dit staat buiten het probleemgebied van een humanist — de gedachte van een geredde mensheid ligt aan gene zijde van onze overwegingen: we geloven dit eenvoudig niet. 't Zou plezierig zijn als men dus in dit opzicht de christelijke opvatting en de humanistische visie omtrent het paasfeest van onvergelijkbare aard achtte. Men is gauw gewend het geloof van hogere orde te noemen, maar dit denigrerend oordeel bevat geen enkele zin, doordat de inzichten alleen maar van geheel àndere orde zijn. 't Zou vriendelijker zijn als er vooral rondom de zogenoemde heilsgeschiedenis van het Christendom geen gelegenheid geschapen werd tot diskwalificatie over en weer.

Voor ons is de geschiedenis der mensheid vervuld van gelijkenissen die tot uitdrukking brengen, dat de mens zich benauwd en benard gevoelt en naar geloof, hoop en liefde haakt. De cultuur is ten dele te verstaan als een reeks van symbolen, soms fraai, nu eens grimmig en ook wel gruwelijk, die het krampachtige vertrouwen en de verscheurende twijfel trachten te verenigen. Als Multatuli zegt, na een hevigbewogen leven: „er is geen weg ten hemel dan over Golgotha", dan bedient hij zich van een symbool om heen te wijzen naar een problematische werkelijkheid. Wie zich door Golgotha gered wéét, voor diegene is symbool en werkelijkheid samengevallen — hij gelooft.

Wij geloven niet — maar ons lot is geen ander, alleen wij weten niet anders dan onszelf te moeten redden. En daarbij hebben we veel dat ons helpt: de natuur in en buiten ons. De hoop op onze elementaire menselijke krachten, ons zèlfvertrouwen, maar vooral het weten van de oppermacht der natuur, brengt er ons toe in dit voorjaar te verademen — en te verlangen naar een feest. We bevinden ons daarbij in een wereldwijde, allereeuwige traditie: het vieren van de komende lente, het herstel, het wenkend perspectief.

Met zinvolle feesten stemmen wij van harte in, 't leven is nooit genoeg 'n feest, of je 't gelooft of niet.

P. Sp.

„IK BEN GEROYEERD"

In het vorige nummer van Kader hebben we al bericht, dat er een enquete aan de gang is onder hen, die in de afgelopen jaren als lid van het H.V. bedankt hebben. Het is nog te vroeg om conclusies te trekken, maar inmiddels zijn er merkwaardige dingen voor de dag gekomen. Enkele malen b.v. schrijft iemand: ik ben door het bestuur geroyeerd. Waarom staat er meestal niet bij, maar het zal wel zo zijn, dat het in de meeste gevallen wanbetalers betreft, die ondanks herhaalde aanmaningen tenslotte door een wanhopig geworden bestuur van de ledenlijst zijn geschrapt.
Het hangt er dan helemaal vanaf, in welke bewoordingen dit wordt medegedeeld, maar in elk geval mag het nooit de vorm van een royement aannemen.
In onze statuten staat duidelijk — zie artikel 6 — dat alleen het hoofdbestuur een lid kan royeren, uiteraard na voordracht van het gemeenschapsbestuur.
We menen er goed aan te doen, dit nog eens onder de aandacht van onze bestuurders te brengen.

VERZOEK OM VOORZICHTIGHEID

Bij de benoeming van een plaatselijk geestelijk raadsman wordt zo nu en dan een kleine fout gemaakt, die tot ongelukkige situaties zou kunnen leiden.
Zoals men weet, wordt een PGR benoemd door het gemeenschapsbestuur in overeenstemming met het hoofdbestuur.
Voor dat men iemand over deze functie kan polsen, dienen dus *beide* besturen het eens te zijn over de keuze.
Stel u anders voor, dat een gemeenschapsbestuur iemand al zou benaderd hebben, terwijl later zou blijken dat het h.b. bezwaar maakt tegen zijn benoeming; of omgekeerd: de landelijke raadsman heeft met goedvinden van het h.b. iemand voor het PGR-schap gevraagd, en later blijkt dat het bestuur van de gemeenschap hem niet wenst.
Dan staat men voor de noodzaak, iemand die vrijwillig zijn krachten ter beschikking heeft gesteld, achteraf te moeten zeggen, dat wij er geen gebruik van kunnen maken.
Hetgeen bijzonder pijnlijk zou zijn.
Heeft dus het bestuur van een gemeenschap iemand op 't oog als PGR, voor 't eerst, of als opvolger van een vroegere, dan berichte men dit terstond aan een van de landelijke geestelijke raadslieden voor dit terrein, alvorens zelf met de betrokkene te spreken. En als wij van de landelijke centrale commissie voor geestelijke verzorging iemand graag als PGR zouden zien, behoren wij eveneens met verdere stappen te wachten, tot we verzekerd zijn van de instemming der betrokken gemeenschap.

Kruyswijk

MOGELIJKHEDEN EN MOEILIJKHEDEN VAN EEN KLEINE GEMEENSCHAP

Bij het in het leven roepen van onze gemeenschap in Krimpen aan den IJssel hebben wij een aantal ervaringen opgedaan waarvan het doorgeven misschien van nut kan zijn voor hen, die met dergelijke plannen rondlopen (waarom ook niet?) en voor de besturen van de werkgroepen en andere kleine gemeenschappen.

Het begin was, dat enige leden contact opnamen met een grotere gemeenschap in de directe omgeving, in dit geval de gemeenschap Rotterdam, die ons geholpen heeft op gang te komen. Deze hulp bestond uit het verzorgen van de uitnodigingen en organisatorische inlichtingen, terwijl ook de ,,aanloopkosten" door Rotterdam gedragen werden. Deze kosten bestonden uit zaalhuur, vergoeding en reisgeld aan sprekers, advertenties e.d. Uiteraard werd ook door het gewestbestuur en het hoofdbestuur hulp verleend, maar de nabijheid van een grotere gemeenschap is ons toch wel goed bevallen.

Na de eerste openbare bijeenkomsten, waarvoor wij aan allen bij wie wij belangstelling verwachtten een uitnodiging en het propagandanummer van ,,Mens en Wereld" zonden, konden we al spoedig spreken van een werkgroep, bestaande uit een aantal belangstellenden waarvan aangenomen kon worden dat zij lid zouden worden. In de eerste bijeenkomsten hebben wij bewust nog niet aangedrongen op het lidmaatschap. De belangrijkste reden hiervoor was, dat de meeste belangstellenden nog te weinig geïnformeerd waren over het humanisme, zoals dit in het Verbond vorm heeft gevonden. De eerste taak was dan ook hen op de bijeenkomsten deze informatie te verschaffen. Hoewel wij hierbij gebruik hebben gemaakt van het beschikbare voorlichtingsmateriaal is het gebleken dat vooral het persoonlijke gesprek en de discussies op de bijeenkomsten de beste informatiebron vormden.

Terloops zij opgemerkt, dat dit practisch ten opzichte van ieder nieuw lid geldt en dat we er voor moeten waken een nieuw lid aan zijn lot over te laten en aan te nemen, dat hij het verder wel weet als hij eenmaal lid is en wat brochures gekocht of gekregen heeft. Zonder nu direct ieder nieuw lid binnen de kortst mogelijk tijd te willen opvoeden tot een ideale humanist (zo die er zijn) meen ik toch dat we bij de introductie van nieuwe leden aan dit aspect aandacht moeten schenken.

M.i. de belangrijkste fout die wij gemaakt hebben is, dat wij te spoedig zijn overgegaan tot het oprichten van een gemeenschap. In de eerste plaats omdat de groep nog te klein was, maar vooral omdat wij elkaar als leden nog te kort kenden en het geheel te weinig uitgebalanceerd was, waardoor het niet mogelijk was in eerste instantie een duurzaam bestuur te formeren. Mede daardoor ontstonden er moeilijkheden, wat de groei van de gemeenschap aanvankelijk heeft belemmerd.

Bij het oprichten van de gemeenschap hebben wij bijzonder veel medewerking gehad van een dagblad en een streekblad, van welke medewerking wij nog verzekerd zijn. Het is n.l. gebleken, dat deze bladen de activiteiten van de gemeenschap als plaatselijk nieuws beschouwen. Hierdoor wordt voor iedere openbare bijeenkomst een aankondiging en

na de bijeenkomst een kort verslag opgenomen. De ervaring leert, dat door deze berichten belangstellenden bereikt worden, maar ook, dat hierdoor de gemeenschap een waardevolle bekendheid verkrijgt, ook in die kringen die niet direct tot onze geestverwanten gerekend kunnen worden.

Bij het organiseren van de huiskamerbijeenkomsten waken wij er voor, dat deze niet steeds ten huize van hetzelfde lid gehouden worden, omdat deze bijv. een grote kamer heeft of omdat hij zo centraal in de gemeente woont Vooral de laatste tijd streven wij er naar deze bijeenkomsten te houden ten huize van die leden, die om de een of andere reden niet in de gelegenheid zijn regelmatig de bijeenkomsten bij te wonen. De band met deze leden blijft hierdoor bewaard. Een ander voordeel van het wisselen van de plaats van de bijeenkomst is, dat het betreffende lid hierdoor in staat is op zijn wijze zijn bijdrage te leveren aan het werk van de gemeenschap.

Hoewel het grote voordelen heeft om de bijeenkomsten op vaste dagen te houden, bijv. steeds op een vrijdag, is toch gebleken dat hierdoor bepaalde leden (en waarschijnlijk ook belangstellenden) nooit in de gelegenheid zijn de bijeenkomsten bij te wonen. In de toekomst zullen wij daarom de bijeenkomsten houden op verschillende dagen van de week. Wel is het zaak dat de leden geruime tijd van de voren weten wanneer er een bijeenkomst is. Kort voor de bijeenkomst wordt men er dan nog even aan herinnerd. Vooral voor de openbare bijeenkomsten is het belangrijk, dat reeds in het voorjaar een schema wordt opgesteld voor het komende winterseizoen. Hierdoor kan men een behoorlijke tijd van te voren afspraken maken met zaalhouders en niet in de laatste plaats met de uit te nodigen sprekers.

Een ander punt is de sfeer van de bijeenkomsten, waardoor zij een eigen karakter krijgen (waar toch ook de humanist behoefte aan kan hebben) en waardoor deze bijeenkomsten zich onderscheiden van de vergaderingen van andere organisaties en verenigingen. Voorlopig zoeken wij het in de richting van omlijsting met muziek. Daar wij geen musici onder onze leden hebben zal een van de leden door middel van gramofoonplaten deze muziek verzorgen. Met de betreffende sprekers wordt dan van te voren overleg gepleegd.

Een van de meest essentiële voorwaarden voor een goed functioneren van de gemeenschap is, dat zoveel mogelijk leden in de activiteiten betrokken worden en dat men met hen de mogelijkheden en moeilijkheden bespreekt. Iedere bijdrage van de leden, hoe gering deze ook schijnt te zijn, heeft zin en is van betekenis, zowel voor de gemeenschap als voor het lid zelf. Belangrijk is, dat hierdoor niet alleen het bestuur het functioneren van de gemeenschap bepaalt en de werkzaamheden verricht, waardoor het bestuur meer in staat is haar aandacht te richten op haar eigenlijke bestuurlijke taak.

Krimpen aan den IJssel, F. H. Sweben.

HET GOEDE VOORBEELD

In gemeenschapsbesturen hoort men nog al eens bezwaren tegen financiële acties van het hoofdbestuur. Zo b.v. bij de jongste jubileumactie *), of bij de campagne om de contributies met de officiële schaal in overeenstemming te brengen. Naast de meer redelijke gronden van deze bezwaren is er ook wel deze, dat de gemeenschapsbestuurders zelf niet bereid zijn de gevraagde offers te brengen. Het is dus uiteraard moeilijk om anderen er wel toe over te halen.
Daarom was het aardig om in het maandbericht van de afdeling Brooklyn van onze Amerikaanse zusterorganisatie het volgende te lezen:
„Men is bezig een landelijk fonds van 300.000 dollar bijeen te brengen „voor opleiding van geestelijke leiders. In Brooklyn was daarvoor een „inzamelings-comité benoemd en dit hield een „kick off" bijeenkomst, „een laatste bespreking voor de mensen werkelijk op pad gingen. Eén „agendapunt van de bespreking was, dat ieder lid van het comité mede„deelde, welke jaarlijkse bijdrage hij zelf aan het fonds zou geven."
Misschien is deze methode van het goede voorbeeld ook een goed voorbeeld voor ons.

v. K.

*) Noot van de redactie. De jubileumactie ging niet uit van het H.B. maar van de Stichting Steunfonds Praktisch Humanisme.

CONTACT MET ONZE OOSTERBUREN

Sedert enige tijd is ook de Bund Freireligiöser Gemeinden Deutschlands bij de Internationale Humanistische en Ethische Unie (I.H.E.U.) aangesloten. Deze Duitse organisatie bestaat weer uit landelijke groepen, zgn. Landesgemeinden, die op hun beurt plaatselijke afdelingen hebben. Met één van deze Landesgemeinden, die voor Nordrhein-Westfalen, waarvan het bureau in Dortmund is gevestigd, heeft ons Verbond ook nader contact opgenomen. Vorig jaar is één van onze Duitse vrienden op bezoek geweest in Utrecht en onlangs zijn onze ondervoorzitter Bijleveld en organisatie-secretaris Polet gedurende een weekend in Keulen geweest om eens nader kennis te maken.
Er bestaat tussen onze beide organisaties zeer grote verschillen, waarover we in een volgend nummer nog wel eens iets willen vertellen. Van Duitse kant stelt men echter prijs op wat nauwer contact, niet alleen op „hoog" niveau, maar ook tussen onze gemeenschappen en hun afdelingen. Waar tal van de laatsten niet zo erg ver zijn afgelegen van onze gemeenschappen in de nabijheid van de grens, is het zeker aan te bevelen, om naar mogelijkheden van contact uit te zien, zoals dat door onze in het Zuiden gevestigde gemeenschappen al vele jaren met de Belgen plaatsvindt. Men kan altijd wat van elkaar opsteken.
Mochten er gewest- en/of gemeenschapsbesturen zijn, die voor deze suggestie voelen, dan kunnen zij zich hiervoor tot de organisatie-secretaris wenden.

BELANGSTELLING VOOR INTERNATIONALE VRAAGSTUKKEN

Het is nog niet bij alle gemeenschapsbesturen bekend, dat onze Internationale ook aangesloten is bij de UNESCO, het orgaan voor opvoedkundig, wetenschappelijk en cultureel werk van de Verenigde Naties. Dit verplicht ons in zekere mate kennis te nemen van het enorme werk wat de UNESCO vooral in de onderontwikkelde gebieden tot stand brengt en waarvan de grote betekenis door het politieke lawaai onvoldoende doordringt.
In onze zusterorganisaties wordt aan dit werk voortdurend aandacht besteed en ook wij zullen er goed aan doen er onze leden van op de hoogte te stellen. Men kan dit o.a. doen door eens een film te laten draaien, waarvoor men zich kan wenden tot het secretariaat van de Nederlandse afdeling, het UNESCO Centrum, Oranje Nassaulaan 5 te Amsterdam.
Er zijn natuurlijk nog veel andere mogelijkheden. In de grote gemeenschappen is meestal wel een lid te vinden, die voor dit werk bijzondere belangstelling heeft en er op een huiskamerbijeenkomst wat over weet te vertellen. In steden met een universiteit of een wetenschappelijk instituut zijn dikwijls jongere medewerkers aan deze instituten te vinden, die gedurende enkele jaren voor de UNESCO in laagontwikkelde gebieden hebben gewerkt en vermoedelijk graag bereid zijn voor belangstellenden een lezing te houden. Men vindt deze mensen ook in onderwijskringen, onder medici en technici. Met een beetje moeite zijn ze wel op te sporen.

ZORG ERVOOR, DAT U OP DE HOOGTE BLIJFT

Natuurlijk neemt elke bestuurder en functionaris met belangstelling kennis van alles, wat er over het humanisme en de humanistische beweging in zijn krant wordt geschreven. Soms is dat veel, meestal naar onze mening te weinig. Maar aangezien niet iedereen alle kranten leest, kan men ook niet weten wat zo hier en daar over die humanisten gepubliceerd wordt. Daarom bestaat er al vele jaren de Humanistische Documentatiedienst, een uitgave van de Stichting Humanistisch Centrum Mens en Wereld, onder redactie van ons H.B.-lid Mevr. H. Singer-Dekker.
De Documentatiedienst verschijnt elke maand (11 keer per jaar) met een gestencild blad van 14 pagina's en vermeldt alle nieuws uit de humanistische organisaties, dus niet alleen van het H.V. Verder worden uit alle kranten, ook uit plaatselijke bladen berichten, die van belang zijn, afgedrukt. Rapporten en geschriften worden besproken en het nieuws van de Internationale vindt ook een plaats.
Er zijn al vele gemeenschapsbesturen op geabonneerd, maar nog niet alle. Voor de kosten hoeft u het werkelijk niet te laten, die bedragen slechts ƒ 3,— per jaar. U kunt een proefnummer aanvragen bij het Centraal Bureau.

HET LEDENTAL

In verband met het feit, dat ons totale ledenaantal sinds 1955, praktisch niet is toegenomen, doch steeds ruim 11.000 is gebleven, hoewel er geregeld nieuwe leden bijkomen, moet men hieruit toch opmaken, dat er iets niet klopt. Er zijn te veel bedankjes vooral van hen die slechts kort, soms maar een jaar lid waren!
Een paar redenen die hiervan volgens mij de oorzaak zouden kunnen zijn zou ik hierbij gaarne willen opnoemen.
Ten eerste de te zakelijke wijze waarop men lid kan worden van ons Verbond. Iemand zegt: „Ik wil lid worden van het Humanistisch Verbond" geeft zich op en is lid! Het dringt in vele gevallen niet tot hen door, dat zij lid worden, van een verbond op levensbeschouwelijke grondslag, hun hart is niet erbij, het is als lid worden van het Rode Kruis of Dierenbescherming.
De ernst van hun besluit tot toetreden zou hen meer onder het oog gebracht moeten worden. In de eerste plaats zouden de propagandisten, dit in het eventueel van te voren plaats gehad hebbende gesprek naar voren kunnen brengen. Op een bijeenkomst, speciaal belegd voor nieuwe leden, dus altijd kort na hun toetreden, door een geestelijk raadsman, of iemand anders die daartoe in staat is, zou nogmaals uiteengezet kunnen worden het doel en streven van het Verbond, hopende dat zij instemmen met de beginselen hiervan, en trouwe leden zullen worden. Een soort bevestiging dus.
Het zou een enigszins plechtig cachet eraan geven, wat volgens mij, niet erg is, doch zelfs gewenst!

Een tweede, niet minder ernstige reden is, het te weinig contact en verbondenheid, vooral in grote gemeenschappen.
Wat wij nodig hebben, zijn eigen plekjes, waar men regelmatig bijeen kan komen, niet alleen voor kleine vergaderingen, doch ook om te gebruiken als sociëteit e.d. Dit zou binding geven, en ons Verbond, meer gezicht.
Wanneer om te beginnen, in de grote gemeenschappen, slechts een gewoon huis beschikbaar was, hetwelk door gedeeltelijk te verhuren eigen kosten zou dekken, zou dit reeds een grote vooruitgang zijn!
Het is mij bekend, dat er reeds meerdere malen plannen in deze richting waren, welke helaas geen doorgang konden vinden.
Zou met zakelijke en morele steun van het hoofdbestuur iets dergelijks niet verwezenlijkt kunnen worden?
Plaatselijk zou men b.v. bouwfondsen kunnen oprichten en de leden kunnen opwekken voor dit doel z.g. bouwstenen en duurdere hoekstenen te kopen.
Verder zou elk lid een busje kunnen krijgen om voor dit doel te sparen.
Tevens zou men de leden steeds weer kunnen opwekken, een legaat groot of klein, voor het bouwfonds na te laten.
Wanneer dit plan vastere vorm heeft aangenomen, zullen kapitaalkrach-

tige leden waarschijnlijk willen bijdragen, door leningen tegen lage rente te verschaffen.
Wanneer men leest, hoeveel kerken er weer bijgebouwd kunnen worden, veelal door vrijwillige bijdragen, is het treurig te bedenken, dat het Humanistisch Verbond alleen het Erasmushuis bezit, waar wij inmiddels toch wel erg trots op zijn!
Eenmaal zal er gestart moeten worden, en . . . Waar een wil is, is een weg!...
Zeker zal het bijdragen tot het winnen en *behouden* van leden!

Den Haag (Noord) M. P. v. d. Putten-Posthuma

. . . TER VERDERE OVERDENKING . . .

Veel leden verwachten iets van het lid worden van het Humanistisch Verbond. Zij hopen opgenomen te zullen worden in een gemeenschap.
Dan geeft men zich op en wacht...
Zo heeft kennelijk het oud-lid gedaan, wiens reden van bedanken in het stukje „ter overdenking" in „Kader" no. 2 van dit jaar stond. Is hier een verwijt aan de desbetreffende gemeenschap terecht?
Dit lid is teleurgesteld omdat hij/zij persoonlijke belangstelling verwachtte van de zijde van het H.V. Heeft dit lid zelf „persoonlijk" belangstelling getoond? Hij/zij heeft slechts contact via gestencilde blaadjes gehad. Waarom nooit naar een bijeenkomst gegaan, eens iemand opgezocht, een bestuurslid of een gewoon medelid?
Waarom nooit zijn/haar behoeften geuit in een ledenvergadering of desnoods in een briefje aan de secretaris? Een gemeenschap wordt immers pas door naar-elkaar-toe-gaan, (herhaald en op vele manieren) een gemeenschap waar persoonlijke belangstelling voor elkaar kan groeien?
Natuurlijk, er zijn leden voor wie er belemmeringen zijn en schromen deze uit te spreken, hoewel er ook zijn die graag met rust gelaten willen worden. Natuurlijk, het zou goed zijn waneer de leden door de bestuurderen en medewerkers meer tegemoet gekomen werden dan tot nu toe meestal gebeurt maar... wanneer iemand bedankt na een contact slechts per gestencilde blaadjes (hoe minachtend klinkt dat en hoeveel werk zit er steeds weer aan vast) en dan gooit met begrippen als negatieve solidariteit en bloedarm...?
M.i. haperde hier ook iets aan het gemeenschapsgevoel van het lid in kwestie. Heeft hij/zij zich wel een beeld gevormd van wat het H.V. beoogt en wat nodig en mogelijk is met de handjevol gewone mensen in de diverse gemeenschappen? Mag men zomaar kritiek leveren en moeten wij ons dat dan aantrekken?
Ik zou het met hem/haar verder ook graag eens hebben over die solidariteit onder buitenkerkelijken. Wanneer wij, in eerbied voor het geloof en de overtuiging van anderen, naar onze eigen levensovertuiging leven en handelen kan dit, lijkt mij, niet anders dan positief zijn.

de vrouw van een bestuurslid

Geestelijke Verzorging

RUBRIEK VOOR DE GEESTELIJKE RAADSLIEDEN
EN HUN MEDEWERKERS

PLAATSELIJKE GEESTELIJKE VERZORGING

7. CONTACTBEZOEK *)

I

Om te voorkomen dat iemand in het volgende luchtkastelen zou veronderstellen, eerst enkele feiten:
In ongeveer 40 gemeenschappen van ons Verbond wordt thans aan regelmatig ledenbezoek gedaan. Zij het onder verschillende benamingen; in min of meer ontwikkelde stijl; en met een sterkere of zwakkere inslag van geestelijke verzorging.
Omstreeks 150 contactpersonen zijn, onder leiding van plaatselijke hoofdcontactpersonen, hierbij betrokken. Dat is dus een korps van bijna 200 mensen; zieken- en bejaardenbezoekers en plaatselijke geestelijke raadslieden n i e t meegerekend.
Grotendeels uit de ervaring van en vanuit het overleg met deze medewerkers is dit artikel geschreven.
Uit hun midden komt herhaaldelijk een verzoek om summiere voorlichting door korte folders en stencils.
Enkele ontwerpen daartoe laten we nu volgen, zodat u ons op- of aanmerkingen kunt toezenden, waarmee rekening te houden is bij het opstellen van de uiteindelijke tekst.
Bovendien geven deze stukken met elkaar enigszins een beeld van wat er in het contactbezoek aan 't groeien is.
Nu eerst de brief, die enkele dagen vóór het bezoek in de bus gedaan kan worden. Dan weet het ontvangende medelid, als u straks aanbelt, reeds waarover het gaat.

Brief ter voorbereiding

Geachte . . . ;
Wil ons Verbond als levende gemeenschap functioneren, dan is het nodig, enigszins van elkaar op de hoogte te zijn.
Wie geen deel neemt aan samenkomsten of ander verenigingswerk, behoeft daarom niet minder een eigen levenskring te hebben, een bepaalde kijk op de wereld en een plaats in het humanisme.
Juist in ons verschillend-zijn liggen mogelijkheden opgesloten, die door geschikte verbindingen meer vruchtbaar kunnen worden.

---

*) In artikel nr. 6, blz. 36 van ons vorige nr., 2e alinea, staat een ongelukkige drukfout: „want daarvoor is de mens te goed bedoeld". Dit moet zijn: „de w e n s".

Bovendien, en dat is niet het onbelangrijkste, heeft elk medelid, elke mens, betekenis om zichzelf.
Om deze redenen dienen wij contact te houden met onze leden.
Stellig zijn er onder hen, die vragen of wensen hebben, creatieve ideeën of een praktische aanpak. Anderen zoeken een geestelijk gesprek, daadwerkelijke steun of enkel maar wat medeleven. En ook wie slechts enkele minuten beschikbaar heeft voor een kort praatje aan de deur, komt daarmee reeds tegemoet aan onze bedoeling:
Als medeleden elkaar iets persoonlijker te kennen dan van de adres- en contributielijst alleen.
Daar ik in onze wijk voor dit contact ben aangewezen, hoop ik mij binnenkort met u in verbinding te stellen. Of u dan een afspraak wilt maken of mij dadelijk ontvangen; korter, langer of in 't geheel niet, laat ik gaarne aan u over:
Betrekkingen in humanistische geest kunnen alleen op basis van vrijheid bestaan.
Met hoogachting,

.....

Een andere veelgestelde vraag betreft de stof voor het gesprek, vooral bij tweede, derde en volgende ontmoetingen.
Die stof is onbeperkt, wanneer u zich interesseert voor de eigen omstandigheden en de gedachten van de mens, die u bezoekt. Waar in vele gevallen dan nog bij komt zijn interesse voor het verbondswerk of voor geestelijk leven in het algemeen.
Maar voor de situaties waarin het niet zo goed vlotten wil, en om eenzijdigheid te helpen voorkomen, zullen we nu enkele terreinen noemen, waarop het contact zich voltrekken kan.
Een zeer onvolledige keuze dus.

Enkele van de mogelijkheden

1. In wijder verband.

Een medelid dat u bezoekt, heeft volwassen kinderen die gaan emigreren: — Weten zij adressen van geestverwante personen en organisaties in het betrokken land? Nemen ze v r o e g t i j d i g contact op met de emigratiecommissie van het H.V.?
In iemands buurt is behoefte aan een speeltuinvereniging of een bejaardensociëteit: — Is tot dit doel een werkgroep te vormen op initiatief onzerzijds?
Jonge ouders zitten met opvoedings- of huwelijksproblemen: — Een gespreksgroep met leeftijdsgenoten werkt soms bevrijdend; betrekt men er ook niet-leden en enkele andersdenkenden bij, dan doorbreekt dit „schotjes". Men kan klein beginnen, met 4 of 5 mensen.

2. Meer naar binnen toe.

U ontmoet een zieke of bejaarde, die gezelschap zoekt. En elders iemand, die nog juist tot zulke lichtere diensten in staat is.
Buitenkerkelijke ouders vertellen u, dat zij hun kinderen de zondagsschool of het lesuur godsdienstonderwijs laten bezoeken, bij gebrek aan mogelijkheden tot geestelijke vorming onzerzijds. U informeert bij uw bestuur, bij uw mede-contactpersonen en op uw eigen verdere bezoeken, of er niet een leraar of een huismoeder te vinden is, die gaven heeft om een vormingsclubje, resp. een verteluurtje op touw te zetten.

U leert mensen kennen, die maatschappelijk of geestelijk in moeilijkheden verkeren — en mensen, die op deze terreinen iets te bieden hebben aan hulp, die medewerker kunnen worden.

3. In de persoonlijke sfeer

Hier ligt het centrum van het contactwerk. Het bovenstaande kunt u eens doorlezen ter oriëntatie. Maar vergeet het dan gerust, tesamen met uw eigen wensen en ideeën. En bel zo onbevangen mogelijk aan, met belangstelling voor wat die ànder denkt en wil; voor hoe hij leeft, wie hij is. Allerlei activiteiten komen vanzelf uit ons werk voort. Mits men niet daarop uit is. Want dan zouden ze belemmerend gaan werken voor ons hoofddoel, dat zo eenvoudig is: De ontmoeting.

Eenvoudig? Maar als ik nu bij iemand kom, die boven mij uitsteekt in ontwikkeling, stand of levenservaring? Of juist bij iemand, waar niets bij zit, die in elk geval mij niet ligt?

Uit de verschillende moeilijkheden, die het persoonlijk contact in de weg kunnen staan, wil ik op deze twee even ingaan.

Eerst maar de mens, die mij superieur voorkomt.

Waarom zou ik, hoewel minder begaafd, niet de levende verbindingsschakel kunnen zijn — desnoods een kwartiertje per jaar — tussen hem en de humanistische gemeenschap? Indien ik hier meer mag ontvangen dan brengen, — zal dat zowel voor hem als voor mij van waarde zijn. En het medelid, dat werkelijk „van een beter niveau" is, zal zich niet „hoger" voelen, maar het centraal menselijke, dus in principe gelijkwaardige, contact ook inderdaad centraal stellen, juist als humanist.

Zo zal ik zelf het ook moeten zien, zowel bij deze hoger geplaatste, als bij iemand, die „inferieur" schijnt: bekrompen, materialistisch en zonder belangstelling.

Waarom steunt hij dan het Verbond? Alleen het stellen van deze vraag heeft al herhaaldelijk een toegangspoort geopend tot iemand, die aan alle kanten „dicht" scheen. Het blijkt immers, dat hij er iets voor over heeft, op een of twee punten gaat het hem ter harte, is hij eenmaal geraakt.

„Mag ik er iets van weten hoe u bij het Verbond gekomen bent?" Ook deze variant kan een verrassend stuk levensgeschiedenis naar voren brengen uit schijnbaar lusteloze, moedeloze mensen.

Want een mèns is het, telkens weer, die voor u staat: Er zit altijd meer achter, dan wij kunnen weten. Ook, als hij u echt „niet ligt"; als er geen contact ontstaat. Als hij, in een uiterste geval, u zelfs die enkele minuten liever niet ontvangt.

Dat hebben wij, zonder al te veel aandringen, te eerbiedigen. En wie deze teleurstellende ervaring opdoet, na eerlijk en bescheiden gepoogd te hebben tot een ontmoeting te komen — heeft toch geen vergeefse moeite gedaan. Want zelfs hier realiseert zich het hoofddoel van ons werk — en dat zou niet gebeurd zijn als u thuis gebleven was —:

Onze leden iets verder te kennen dan alleen van papier.

Tot zover de „Mogelijkheden".

Een praktische handleiding voor de bezoeker en richtlijnen voor de organisatie hopen wij een volgende maal te geven.

Kruyswijk.

MAATSCHAPPELIJK WERK EN GEESTELIJKE VERZORGING

I

Het plotseling overlijden van een sympathieke, zeer geziene kollega in het begin van dit jaar was iets dat me dagenlang bezighield. Zijn vrouw bleef met zes jonge kinderen achter en hoewel ik haar in het geheel niet kende, werden mijn gedachten telkens naar haar toegedreven in een behoefte om iets te kunnen zeggen dat haar mogelijk een heel klein beetje zou kunnen helpen of steunen. Het is heel moeilijk die woorden te vinden; altijd bij zo'n gebeuren, maar dubbel wanneer je weet dat zij, als gereformeerde vrouw, in Jezus Christus toch in haar beproeving haar grote steun zal zoeken — en hopelijk vinden. Kan dan mijn verwoorden van hoe ik haar man zag en wat hij in de „wereld" betekende, voor haar enige waarde hebben? Of misschien toch méér dan je op het eerste gezicht zou verwachten?
Mijn gedachten gingen uit naar verschillende nog jonge vrouwen in mijn omgeving die hun man kortgeleden verloren. Van een enkele, die me zeer na staat, kende ik de worsteling om een nieuw evenwicht, om de aanvaarding van de eenzaamheid, om een — opnieuw — inspirerend levensperspektief. Ik herinnerde me ineens hoe iemand over één van die vrouwen vlak na de begrafenis van haar man zei: „Heeft ze wel vrienden? Die zal ze nodig hebben!"
Dat bij het 15-jarig bestaan van het Verbond er vele tientallen geestelijke raadslieden werkzaam zijn, waaronder een vijftigtal als plaatselijk raadsman is een feit, dat men niet hoog genoeg kan aanslaan. Ik was daar weer eens sterk van doordrongen toen ik me na dat treffende sterfgeval realiseerde hoe diep de nood kan zijn waarin een medemens, soms heel plotseling, kan komen te verkeren. En tevens hoe eindeloos gevarieerd de problemen zijn waarvoor onze raadslieden gesteld worden door mensen, die komen om steun en hopen op nieuwe inzichten. Juist de gevarieerdheid van problemen, soms duidelijk in het geestelijke vlak liggend, soms van maatschappelijke aard en vaak ook van psychisch karakter, doet de behoefte ontstaan duidelijk voor zich te zien wat een geestelijk raadsman als de eigen opdracht kan beschouwen, en waar de taak van een ander — een maatschappelijk werker b.v. — begint. Of omgekeerd: waar diens taak eindigt en waar het terrein van de geestelijke verzorging wordt betreden.
Het zijn overigens niet alleen de raadslieden in ons Verbond, die in aanraking komen met mensen die met moeilijkheden kampen, maar evenzeer ziekenbezoekers, wijkhoofden, bestuurders of sprekers. Ieder van hen wordt op zijn beurt geplaatst voor de moeilijke vraag, welke weg in een bepaald „geval" de beste is en welke raad men zal moeten geven. Men voelt zichzelf te kort schieten in z'n inzicht; men zou beter op de hoogte willen zijn van de hulpmogelijkheden. Men gaat zoeken naar wat het maatschappelijk werk zal kunnen bieden; men gaat iets aanvoelen van wat geestelijke verzorging misschien zou kunnen inhouden en men verkeert in het onzekere over wèlke hulp nu eigenlijk het belangrijkst is. Die, welke de zo duidelijk aanwezige materiële tekorten zal wegnemen, of die, waardoor de gezinsverhoudingen worden verbeterd?

Of nog een heel ander soort hulp en dan op welke basis? Op basis van een goed inzicht in de speciale moeilijkheden van hem of haar, die om hulp komt, en dus van begrip voor zijn psychische gesteldheid, zijn sociale situatie en z'n geestelijke mogelijkheden? Of alleen maar op een basis van menselijke verbondenheid, door te zoeken naar geestelijke hulp om de ander staande te houden? Of simpelweg op de basis van kennis van de instellingen die hulp verlenen?
Ik meen, dat een zo duidelijk mogelijk beeld van wat geestelijke verzorging is en wat maatschappelijk werk, zeer belangrijk is voor de arbeid welke in het Verbond met name door de raadslieden wordt verricht, ja eigenlijk onontbeerlijk voor het verrichten van goed en zo verantwoord mogelijke geestelijke verzorgingsarbeid. Daarom wil ik een poging doen iets te zeggen over de kenmerken van beide terreinen, iets aan te geven van de taakafbakening daartussen en over de raakvlakken, waarover wellicht nog het meeste zou zijn te praten.

II

Allereerst dan iets over *humanistische geestelijke verzorging.* Zouden niet velen het misverstaan, als ik zou stellen dat die ten doel heeft de mens te helpen *vrede te vinden in zijn bestaan?* Wekt zo'n uitspraak niet de reactie op: o, dan zeker maar alles goed vinden, overal in berusten, buigen en aanvaarden datgene wat over je komt en wààr blijft dan die „heilige onvrede" van de „principiële onruststoker", zoals de humanist zichzelf wel graag betitelt??
Reeds bij zo'n reaktie is men, geloof ik, stevig bezig allerlei door elkaar te halen. Onvrede met een slecht functionerende samenleving, en mensonterende omstandigheden, strijd tegen onrecht dat de mens wordt aangedaan en waardoor zijn waarde gekrenkt wordt, dàt zijn vanzelfsprekend zaken die elke humanist vanuit zijn overtuiging kent en hanteert — hoe intensiever, hoe liever!
Maar ze hebben met geestelijke verzorging weinig te maken. Dáár gaat het erom of de mens zijn plaats vindt in het bestaan, dat nu eenmaal het zijne is. Hij moet daar in de eerste plaats als het ware een uitzicht op krijgen — of een inzicht *in* krijgen net zoals men dat wil uitdrukken. Een mate van aanvaarding van nu-eenmaal-onveranderlijke zaken moet hij zich verwerven om innerlijk met dat bestaan verzoend te raken en om, geestelijk gesproken, er z'n eigen plaats in te vinden. Dan zal hij wanneer het hem lukt om met zichzelf in het reine te komen omtrent die eigen plaats in het persoonlijke, maatschappelijke en universele bestel, kunnen komen tot eigen ontplooiing, naar de mogelijkheden, welke hem zijn gegeven.
Iemand met dàt proces helpen, is humanistische geestelijke verzorging. Het is meer het op gang brengen van een innerlijk proces, dan verkondiging van waarheden omtrent het leven. Het wil verlangen wekken naar een menswaardig leven door dit als een mogelijkheid van leven aan de orde te stellen in concrete levenssituaties. Het gaat daarbij niet om volmaaktheid, maar om voltooidheid, waarin tekort, schuld, lijden en dood een plaats vinden.
Het is duidelijk, dat die geestelijke verzorging daarmee ook een stuk menselijke verbondenheid vertegenwoordigt, waardoor de ander niet aan

zijn lot wordt overgelaten. En dat is méér, dan men op het eerste gezicht zou zoeken achter die uitspraak, die ik aanhaalde: „ze zal haar vrienden nodig hebben". De hulp die in geestelijke verzorging besloten ligt — soms een simpele handreiking, soms een competent bijspringen in moeilijke omstandigheden, soms ook een intensief een eindweegs mee-leven met en begeleiden van iemand, die tijdelijk op de tast z'n weg moet zoeken — kan òòk betekenen een bewustwording van een zijnsverband met medemensen, waarop men is aangewezen en die op ons zijn aangewezen. Men kan er dan de kracht aan ontlenen om zich staande te houden temidden van ontreddering.

* * *

En nu het *maatschappelijk werk*, waarmee iedereen op alle terreinen van hulpverlening zo voortdurend in aanraking komt. Het heeft zijn eigen werkgebied, sterk geschakeerd, vooral sedert de laatste tien jaar aan alle kanten in groei. In ons land heeft het een zeer bepaalde struktuur, het is er in vrij sterke mate confessioneel gefundeerd. Zeer veel verschillende terreinen, met uiteenlopende werkvormen, worden ertoe gerekend: kinderbescherming en reclassering, maatschappelijk werk op scholen en medisch maatschappelijk werk; arbeid in bedrijven en hulpverlening aan heel bepaalde categorieën; hulp aan individuen maar ook aan groepen. Als men die grote veelzijdigheid van bemoeiingen bekijkt, waarvan de direkte doelstellingen lang niet gelijk zijn, kan men begrijpen dat het niet zo gemakkelijk is aan te geven wat modern maatschappelijk werk precies beoogt.

Wellicht kan men het het beste zien als een aktiviteit, die maatschappelijk bepaalde noden van mensen wil lenigen — en dan moet men het begrip „maatschappelijk" vooral breed beschouwen. Dat wil zeggen: het vooral niet allen zien als identiek met „materieel". Het is n.l. duidelijk, dat een toenemende welvaart en zekerheid op sociaal terrein de individuele nood verschuift van het materiële terrein — waar die sinds mensenheugenis heerste — naar andere terreinen. Ook bij een hoge graad van sociale zekerheid zullen — dat hebben we langzamerhand wel begrepen — allerlei individuen onaangepast en daardoor onbevredigd, eenzaam en door dat alles vaak rebellerend in de samenleving staan. Maatschappelijk werk van vandaag zal daardoor veelal op andere mensen betrekking hebben dan vroeger. Het ontwikkelt zich van overwegend materiële hulp — waarin de geestelijke en morele gezichtspunten ternauwernood als wezenlijke elementen in het hulpverleningsproces werden gezien — naar immateriële hulp.

De maatschappelijke noden hangen in steeds mindere mate samen met een bepaalde welstand, zij worden steeds meer veroorzaakt door tendenties in de moderne samenleving die vooral een geestelijk ontwrichtende werking hebben. En het maatschappelijk werk kan niet meer voorbijgaan aan de psychologische en geestelijke vraagstukken, die daardoor ontstaan.

Dan wordt het heel duidelijk, dat men geestelijke verzorging en maatschappelijk werk niet tegenover elkaar kan stellen als geestelijke en materiële zorg. Het maatschappelijk werk kan niet voorbijzien aan de geestelijke gezichtspunten, maar evenmin kan de geestelijke verzorging voorbijgaan aan de maatschappelijke situatie van de cliënt. Het is bovendien

in toenemende mate zó, dat het maatschappelijk werk in de praktijk methoden van benadering en technieken van omgang heeft ontwikkeld, die juist in de humanistische geestelijke verzorging toepassing vinden. Toch ligt het doel van beider arbeid verschillend.

III

Bij maatschappelijk werk gaat het erom de mens *te helpen bij zijn aanpassing aan de samenleving;* humanistische geestelijke verzorging heeft ten doel *hem te helpen vrede te vinden in zijn bestaan,* desnoods zonder aanpassing.
Daarvoor is wel het inzicht in de tekorten van de cliënt op psychologisch en maatschappelijk terrein zeer belangrijk voor een zuiver begrip van de situatie waarin de hulpzoekende verkeert, maar de eigenlijke arbeid richt zich op heel andere zaken dan het maatschappelijk werk. Hier staat niet voorop de poging tot ombuiging van zijn maatschappelijke omstandigheden, geen streven om te komen tot een zo goed mogelijke sociale aanpassing, geen gezondmaking van familieverhoudingen, geen eventuele medewerking aan een psychisch genezingsproces. Althans . . . *dat alles niet als uitdrukkelijke opdracht van de geestelijke verzorging.*
Ernaast — natuurlijk! Als bijkomend hulpmiddel, als benaderingsmiddel, als toevallig (welkom) gevolg van de eigen arbeid, ongetwijfeld! Maar bij de geestelijke verzorging gaat het in wezen, zoals ik reeds eerder aangaf, om andere zaken.
Ik heb wel eens gezocht naar een antwoord op de vraag of niet speciaal voor de humanist de grens tussen geestelijke verzorging en maatschappelijk werk moeilijk is te trekken.
Ik bedoel daarmee niet, dat dit voor de geestelijke verzorging van de kerken geen probleem zou zijn. Ook daar ziet men zich in stijgende mate geplaatst voor de opdracht de verkondiging van het woord Gods te plaatsen in een klimaat dat wordt bepaald door de eerdergenoemde ontwikkelingstendenties. Reeds lang gaf men — door schade voor de kerk wijs geworden — er zich rekenschap van dat men in de individuele benadering van de mens in de geestelijke verzorging aan zijn sociale situatie niet voorbij kon gaan. In de laatste tijd gaat men inzien dat inzicht in de psychische struktuur van degene, aan wie men hulp wil bieden, alsook begrip voor de verstrekkende gevolgen van de snelle en ingrijpende sociale veranderingen een absolute noodzaak zijn om ook godsdienstige geestelijke verzorging aan het doel te doen beantwoorden.
Humanistische geestelijke verzorging gaat vanuit zijn eigen achtergrond uit van de *mens in zijn situatie,* waarbij de nadruk kan liggen op het maatschappelijke, het psychische of het geestelijke aspekt. In het geval dat men gehouden is hulp te bieden, zal er vrijwel altijd sprake zijn van een nood, waarin met elementen uit deze diverse levensterreinen moet worden rekening gehouden.
De noodzaak nu van psychologisch inzicht in een bepaalde persoonlijkheid zal een humanistische geestelijke verzorging snel aanspreken: het is immers juist de wezenlijke belangstelling voor de mens-zelf, die hem tot helpen brengt.
Tot rekening houden met maatschappelijke omstandigheden behoeft hij zich niet uitdrukkelijk te dwingen: hij is gewend een mens te bezien in

zijn totale situatie. Maar misschien brengt juist de vrij gemakkelijke benadering van deze beide terreinen voor de humanistische geestelijke raadsman de moeilijkheid mee, dat de geestelijke problemen van de hulpzoekende te zeer worden gezien in het psychologische en maatschappelijke vlak. M.a.w. dat de raadsman de neiging zal hebben in een bepaalde nood allereerst de psychische en maatschappelijke kanten te onderkennen en het *geestelijke terrein onvoldoende als zelfstandig — zij het uiteraard met de andere terreinen verbonden — noodgebied te zien.*

Dat zou misschien tot de conclusie kunnen leiden, dat de tendentie tot een dichter naar elkaar groeien van maatschappelijk werk en geestelijke verzorging, welke hierboven werd aangegeven, speciaal voor de (nog jonge) humanistische geestelijke verzorging het gevaar van een niet voldoende onderscheiden van de verschillende gebieden met zich brengt. Grensafbakening tussen de twee belangrijke werkterreinen is nodig, teneinde elke taak volledig te kunnen overzien en de mogelijkheden van elk gebied ten volle te benutten. Het is bovendien een voorwaarde voor een doeltreffende samenwerking waaraan steeds opnieuw de behoefte blijkt. Het is na het bovenstaande ook wel duidelijk, dat maatschappelijk werk en geestelijke verzorging ook vaak in elkaar grijpen, dan ontstaat juist die behoefte aan een goede samenwerking. De humanistische geestelijke raadsman en de humanistische maatschappelijke werker behoren nauw samen te werken in wederzijds begrip voor elkaars speciale deskundigheid. De maatschappelijke werker krijgt een opleiding van jaren; de geestelijke raadsman heeft eveneens jaren nodig om zich de vereiste theoretische en praktische kunde eigen te maken. Beiden hebben bovendien soms nog weer de psycholoog of psychiater nodig om hem de weg te wijzen en bij te staan, waarbij de speciale psychiatrisch geschoolde werker wel eens als verbindingsman dienst kan doen. Hier ontwikkelen zich allerlei werkvormen, waarvan men op gezette tijden moet onderzoeken, waartoe ze leiden.

* * *

Als ik tot slot nog eens mag teruggrijpen op de konkrete ervaring waarmee ik dit artikel begon, is het misschien mogelijk aan de hand van de werkelijkheid aan te geven waar de grenzen van de hier besproken werkterreinen liggen.

De vrouw, die plotseling alleen met een groepje kinderen achterblijft, kan natuurlijk verschillend reageren. Ze raakt misschien zodanig van stuur door deze belevenis, dat haar gezin eronder gaat lijden, de kinderen worden verwaarloosd. Daar ligt dan in de eerste plaats een taak voor de maatschappelijke werkster: de problemen van de maatschappelijke aanpassing overheersen in eerste instantie, mogelijk zal daarbij tegelijkertijd de hulp van de raadsman worden ingeroepen.

Misschien ook „mant" ze de zaak uiterlijk heel goed, maar is ze innerlijk ontredderd: het leven heeft voor haar geen zin meer. Nu is de levensvisie in het geding — hier treedt de geestelijk raadsman op, medelevend, aansporend, troostend.

En tenslotte is er ook nog de mogelijkheid van een totale psychische ontreddering, op welke manier die zich dan ook uit. Dan ligt er een taak voor de psychiater — er zijn ook terreinen waar noch de maatschappelijke werker, noch de geestelijke raadsman deskundig zijn.

D. Heroma-Meilink

LEEUWENKUIL-ERVARINGEN . . .

In het vorig nummer van Kader werden enkele leeuwenkuil-ervaringen gememoreerd: u herinnert ze hopelijk.
Een hoofdbestuurslid bleek onkundig te zijn van de inhoud van onze documentatie-map en een plaatselijk raadsman kende het giro-nummer van het Steunfonds Praktisch Humanisme niet.
Daniël hoopte dat deze ervaringen voor de lezer zouden werken als een soort „test-case", met de illusie, dat iemand uit de lezerskring zich zou afvragen: „weet ik het wèl."
Helaas vernietigde de redacteur deze hoop; in een bijgevoegde voetnoot verstrekte hij alle service.
Wat dat nou nodig?

. . . van Daniël

Neen, maar misschien nuttig. Red.

PLOTSELINGE LEDEN-AANWAS

In een groot dorp, waarin een gemeenschap van het H.V. bestaat, kwam een mooi dorpshuis gereed. Onze gemeenschap besloot daar voortaan zijn bijeenkomsten te houden, hoewel het gebouw wel wat excentrisch lag. Het onverwachte resultaat van deze verhuizing was een plotselinge aanwas van oudere leden. Op één zondagmorgen-bijeenkomst meldden zich twee nieuwe leden tegelijk aan, één van 84 en één van 86 jaar.
Vanwaar dit merkwaardige verschijnsel? Schuin tegenover het nieuwe dorpshuis ligt het gemeentelijke bejaardentehuis en voor onkerkelijke bejaarden was het nu heel prettig op zondagmorgen eens even naar de overkant te gaan.

v. K.

De Stemvork

RUBRIEK VOOR DE SPREKERS

DE HUMANISTISCHE GESPREKSGROEP

X *PORTRET VAN EEN LEIDER*

Het seizoen, waarin wij allerlei bijeenkomsten organiseren, loopt hen einde. Ook het gespreksgroepenwerk zal in het algemeen tijdens de zomermaanden onderbroken worden, waarna wij in september met frisse moed opnieuw beginnen. Deze rustpauze biedt intussen het bestuur van de gemeenschap een goede gelegenheid zich te bezinnen op het werk van het voorbije seizoen en het nieuwe werk voor te bereiden. Juist met het oog op deze voorbereiding lijkt de verschijningsdatum van dit nummer van ons blad ons een geschikt moment eens aandacht te besteden aan de persoon van de gespreksleider, opdat de gemeenschapsbesturen in de komende maanden actief op zoek gaan naar meer gespreksleiders.

Het gespreksgroepenwerk staat of valt met de kwaliteiten van de leiders of leidsters. Een ongeschikt leider slaagt er beslist niet in zijn groep bij elkaar te houden en de leden, die deze slechte ervaring opdeden, doen bij een nieuwe poging zeer waarschijnlijk niet meer mee.

Het is dus heel logisch en redelijk, dat elk gemeenschapsbestuur zich de vraag stelt: „Hoe vinden wij goede gespreksleiders?". Zo logisch en redelijk echter het stellen van de vraag is, zo moeilijk is zij te beantwoorden. Het is namelijk echt lastig uit te maken of iemand geschikt is aan een bepaalde groep leiding te geven. Een op het eerste gezicht rare snuiter kan het prima doen en een algemeen gewaardeerd actief lid kan er niets van terecht brengen. Wij maken het nog ingewikkelder: iemand, die met groep A in het geheel niet overweg kan, kan voor groep B de geknipte leider zijn. Leider en groep moeten bij elkaar passen en een mislukking behoeft niet altijd aan de leider te liggen, ook de groep kan de oorzaak zijn.

Toch vraagt u naar maatstaven ter beoordeling van de beschikbare candidaten. Met alle reserves die in het bovenstaande vervat zijn, geven wij u hieronder dan enige richtlijnen:

De leider moet in staat zijn twee algemene eisen, waaraan ons groepswerk moet voldoen, te realiseren. Deze algemene eisen zijn: er moet inhoudelijk iets goeds geboden worden, anders gezegd: er moet niet voortdurend worden gezwamd en in de tweede plaats: het moet gezellig zijn. De leider moet dus enerzijds een gezellige bindende figuur zijn en anderzijds intellectueel in staat zijn om zin en onzin van elkaar te onderschei-

den: hij moet een redelijke algemene ontwikkeling hebben, die wij weer niet eenzijdig moeten afmeten aan de genoten schoolopleiding.
Hij moet als gespreksleider in het Verbond belangstelling en inzicht hebben in levensbeschouwelijke problemen.
Hij moet zeer tactvol met andere mensen weten om te gaan en niet onmiddellijk klaar staan overal zijn eigen mening over te verkondigen.
Goed kunnen *luisteren* is zeer belangrijk voor een gespreksleider. Hij moet zich kunnen inleven in de gedachten van anderen.
Wanneer wij het probleem eens van de andere kant benaderen: het moet *niet* zijn het *type* van de „schoolmeester", die zijn groep als schoolkinderen behandelt. Ook niet het type van de „directeur", die denkt met ondergeschikten te maken te hebben en ook niet het type van de „voorzitter", die met grote voortvarendheid agendapunten afwerkt en op beslissingen aanstuurt.
De goede gespreksleider is iemand, die met grote mensenliefde de leden van zijn groep helpt om binnen de groep tot zelfontplooiing te komen.
Een laatste goede wenk grijpt terug op een opmerking, die wij reeds maakten: leider èn groep moeten bij elkaar passen. Tracht U dus eerst een beeld te vormen van de soort groep(en), die u in uw gemeenschap bij elkaar denkt te kunnen krijgen.

Materiaal

Er is voor ieder, die zich interesseert voor het geestelijk leven in ons land een buitengewoon instructief boekje verschenen van de hand van prof. dr. W. Banning, „Geestelijk samenleven in Nederland". Uitgave W. ten Have, 152 blz., prijs *f* 1,75.
In dit boek vinden wij een goede beschrijving van het gedachtengoed van de rooms-katholieken, de protestanten en de humanisten. Het laatste hoofdstuk: „Opnieuw op reis" vormt uitstekende gesprekstof. Aanbevolen!

J. de Leede

BOEKENNIEUWS

En nu dus [1]) Hugenholtz's visie op de verschillende Godsvoorstellingen, of juister de verschillende facetten van menselijke Godsvoorstellingen. Dat ik ook hierover enige inleidende notities in deze samenvatting opneem is geen toeval. Als in de toekomst onze aandacht niet langer gevraagd wordt voor de strijd tegen de discriminatie van het buitenkerkelijk deel van ons volk, begint eerst recht de ontmoeting tussen humanisme en christendom. Dan zal er meer nog dan nu onder ons behoefte zijn aan een goed begrip van de christelijke levensvisie. Het kennisnemen van wat H. hierover te berde brengt kan verhelderend werken, niet alleen voor het verstaan van wezenlijke facetten van het christelijke geloofsleven, ook, dacht ik, voor het doorzichtig maken van eigen religieuze behoeften en mogelijkheden.

[1]) zie pag. 23 en 45

Ieder mens, die niet alleen maar geleefd wordt, doch ook tracht zelf te leven, ervaart, dat hij telkens komt te staan voor een beslissing of voor een keuze, waarin zijn kennis en ervaring hem niet over de onzekerheden betreffende de te volgen weg heen kan helpen. En hij zal dus op een of ander manier met die onzekerheden klaar moeten komen. Hij vult dus zijn weten aan met vermoedens, die een zekere waarschijnlijkheid voor hem hebben, met een intuïtie, waar hij zich naar richten kan. Wat voor min of meer op zichzelf staande beslissingen geldt, geldt ook voor zijn wijze van leven als geheel beschouwd. Hij probeert zich er rekenschap van te geven, hoe hij zijn weg door het leven vindt en bemerkt, dat zijn weten te kort schiet en dat hij dit met zijn eigen wijze van geloven aanvult, waardoor de onzekerheid zo niet verdwijnt dan toch verzacht wordt. Het veelzinnige woord geloven neem ik nu in de betekenis, die Hugenholtz er aan geeft. „Geloven is het toekennen van vermoedelijke, waarschijnlijke of aanvaardbare betekenissen, bedoelingen of strekkingen aan al datgene wat door het alleen-weten-ervan leeg gebleven is". Dit geloven kan leiden tot wat de schrijver een Godsontwerp noemt. Het woord voorstelling zal hij vermeden hebben, omdat dit het aantal verschillende mogelijkheden beperkt. Hij onderscheidt het vitale, het animale en het humane Godsontwerp. Het zij ten overvloede nog eens gezegd, dat deze wel bij benadering, maar niet in een zuivere vorm in de werkelijkheid voorkomen. Dikwijls komen ze in een of andere combinatie voor.

De in hoofdzaak vitaal gestructureerde mens vertoont in zijn Godsontwerp „de vitale aspecten tot in zeer vergaande consequenties. Het geloof, waarin de moeder-figuur een centrale plaats inneemt, waar de kerk een moederkerk is, dat om moederlijke voorspraak bidt en waar de troost en behouding en de vergeving van zonden de beloning van een deugdzaam leven vormen is in wezen een op vitale waarden gevestigd geloof". De vitale God is in de eerste plaats de maker van al wat is . . . De schepping wordt gezien als een zich in de **durende** tijd voltrekkend gebeuren... De vitale God is de God van werkingen... aarde en mens is het werk zijner handen... aan deze vitale God worden allerhande werkingen toegekend, besturende, behoedende, leidinggevende... Het is de barmhartige God... sterk gepersonifiëerd als zorgende, zich om de mens bekommerende, ontroerbare en aanspreekbare God". De vitale God is de „altijd aanwezige die het tijdelijk-afwezige opheft, de durende vrede, die al het verdriet, alle nood en vermoeidheid stilt"... „de grote vervulling van wat de mens in het aardse leven niet heeft gekregen"... „Wanneer de mens zich in zijn afhankelijkheid van het milieu... ervaart en de betrekkelijkheid van zijn vitale bestaan realiseert, zoekt hij nieuwe zekerheid". De vitale God geeft die „in de eerste plaats door tal van in het leven zelf ingrijpende regels en voorschriften, in de tweede plaats door een nieuw milieu te stellen van eeuwige duur en onbegrensde zaligheid, waarin alle leven uitmondt en in tijdeloze staat overgaat." „God in de vitale zin is de onuitputtelijkheid van de uitgeputte, de kracht voor de zwakke, de overdaad voor de behoeftige".

De functie van de beschermende moeder in het vitale leven wordt verstoord, als de doorbraak van het animale aspect tot de overheersing daarvan voert. De vader treedt op de voorgrond. Hij beschermt niet, hij gebiedt, zijn lof en blaam „hebben voor ieder kind nog Oud-Testamentische

betekenis"... de vader „is voor het kind als een „God". Dit vaderlijke element domineert in het animale Godsontwerp. Het meest op de voorgrond tredende daarin is de afstand tussen de mens, zijn leven en de (animale) God. Hij is „de God van het oordeel, de gebiedende en straffende God..., die gevreesd, gehoorzaamd en gediend wil zijn..., de God, die tegenover de mens staat..., voor wie de mens zich niet verbergen kan." De mens reageert in smeekbede en in lofzang. Ook in de animale verhoudingen is God de aanvullende „de alwetende tegenover het begrensde en begrenzende, het beperkte weten van de mens . . . grootheid, maar nu als macht, als overmacht, als de volstrekt andere, onbereikbare". De mens is nu niet schepsel in de zin van „uitvloeisel uit Gods werkzaamheid", doch „uitgestotene, verworpene, die de weg tot God terug moet vinden".

In deze te korte samenvatting vindt men veel van de kenmerken van de Godsvoorstelling van de gelovige mens, veel, niet alle. En hoe is dat nu in de mens, waarin „de afhankelijkheid is doorbroken" — die aan het enkel vitale is ontgroeid —; in de mens die „het gezag niet meer vreest" — en dus aan de ban van het animale is ontkomen!? [1])

In de humane God „vinden wij van deze kenmerken niets terug want zeker is de humane God geen gepersonifieerde God, geen God met eigenschappen, met gekende bedoelingen, geen God, die toestanden door zou maken, reageren kan of voorwaarden zou stellen". De schrijver begrijpt, dat nu de vraag verrijst: „Als al deze elementen in het humane Godsbegrip niet voorkomen, wat houdt het woord „God" dan nog in?" Hij zoekt het antwoord op die vraag door na te gaan, wat er in de mens gebeurt, als hij uit de vitale en de animale verhoudingen treedt en de humane daarvoor in de plaats beginnen te komen.

Los komen uit de vitale verhoudingen betekent minder afhankelijk worden, zelfstandig komen te staan tegenover vitale behoeften en in dit opzicht meer en meer zelf regelend optreden. In deze overgang neemt de mens een andere houding aan tegenover het leven en het levende organisme. „Hij tracht begrip te ontwikkelen, niet... zozeer voor het hoe, maar ook en juist voor het wat en waarom van datgene wat in het zijn van het levende tot uitdrukking wordt gebracht. Juist de humane mens staat voor het leven als voor een wonder, omdat hij zich rekenschap geeft van het feit, dat tot in iedere levenscel krachten werkzaam zijn, waarin hij... geen zin kan ontdekken, terwijl hij beseft, dat zij zonder zin niet zou kunnen zijn."

En vrij komen uit de animale verhoudingen brengt mee, dat de mens zich bewust wordt van de begrensdheid van zijn weten, zonder dat dit hem benauwt. „De humane mens wordt door deze grenzen niet bepaald. Voor hem, die weet heeft van zijn onwetendheid is God in het niet-verschenen Al . . . buiten en achter al het gewetene . . . universeel principe... in geen enkel beeld weer te geven in geen eigenschap te schilderen, met geen enkele bedoeling te karakteriseren. God is „algeest" enkelvoudig, ongevormd, grens- en inhoudsloos en in geen enkel opzicht benoembaar, waarvan de naamdragende menselijke geest een verbijzondering is ...scheppend beginsel tot uitvoering van de Goddelijke mogelijkheid."

---

[1]) zie pag. 47

En nu de positieve relatie van de humane mens tot God? Van religieus gevoel in de zin van vitaal doorleefde verbondenheid is geen sprake meer, van geloven, dat zich op iets voorstelbaars richt, van een geloof, dat een aannemelijke verklaring voor wat niet geweten kan worden zou zijn, evenmin. „De relatie van de humane mens tot God kan er alleen een zijn van erkenning, een houding, een verstandhouding. Want in iedere vorm en in iedere orde van ruimtelijke of tijdelijke hoedanigheid openbaart zich een principe van vorm, een van orde, waarvan alle vorm en orde slechts uitvloeisel kan zijn. En in iedere waarde... het duidelijkst in iedere morele waarde, openbaart zich een principe van waarde, waaruit alle waarden zijn afgeleid. Zo is ook iedere zin, die als essentie uit de samengesteldheid van verhoudingen spreekt, uitvloeisel van principe van zin. En dit principe, deze oergrond van alle orde, waarde en zin, is God. Dit principe is ook het grondprincipe van de mens, het draagt zijn vrijheid... Daarin is de mens uit God."
Ik ontveins mij niet, dat in deze laatste citaten meer problemen opgeworpen, dan opgelost zijn, maar het zijn problemen, die, wat men ook op de vorm waarin zij gesteld zijn mag kunnen aanmerken, binnen het bereik der redelijke verantwoording liggen.
En vooral, problemen, die de humanist, die iets van zichzelf in de schildering van de humane mens terugvindt, tot discussie uitlokken. Ik hoop, dat het daartoe komt.

Pr.

De moeheid, die gepaard gaat met een uitgesproken onverschilligheid op intellectueel gebied, leidt naar het einde van het werkelijk mens-zijn. Dit kan, wil het echt blijven, niet buiten een voortdurend ontwikkelen, oefenen en lenig houden van het verstand. Wanneer dit alleen maar wordt getraind voor beroepsdoeleinden, maar daarbuiten van alle kennis afziet en zich niet meer oefent in het dialectische steekspel, blijft het ver achter bij zijn eigenlijke bestemming. Plotseling gaat de coulisse van de beschaving open, en de barbaar, die zo langzamerhand tot het normale wordt onder ons, huppelt het toneel op. Ortega, die zich zo welsprekend heeft geuit over de invasie van barbarisme in onze hoogontwikkelde wereld, overdrijft niet; verkommering van het verstand en barbarisme zijn als twee kanten van dezelfde medaille. Iemand, die naast zijn gespecialiseerde beroepsarbeid nog slechts in staat is om de krant te lezen, naar de radio te luisteren en de geïllustreerde bladen te verslinden, is de barbaar bij uitstek; hij moge zich dan met nog zoveel comfort en „beschaving" omringen.

Hans Jürgen Baden „De grenzen van de vermoeidheid"